

Ukončení II. penzijního pilíře

Jaroslav Vostatek

„Důchodové spoření“ (tzv. II. penzijní pilíř) je ekonomickým nesmyslem, spočívajícím v outsourcingu 3 % ze mzdy z „pojistného důchodového pojištění“ do soukromého finančního sektoru, jehož režie je řádově vyšší než režie srovnatelného produktu, poskytovaného státem. Ekonomicky nesmyslná je i koexistence tohoto pilíře s tzv. III. penzijním pilířem, jehož se účastní více než 5 mil. osob, a to díky extrémně vysoké fiskální podpoře produktů tohoto pilíře (tzv. doplňkové penzijní spoření a soukromé životní pojištění).

Koaliční smlouva nové české vlády deklaruje sloučení II. a III. pilíře a ukončení vyvádění prostředků z I. do II. penzijního pilíře. V programovém prohlášení této vlády se uvádí, že „vláda připraví detailní návrh na ukončení důchodového spoření při respektování vlastnických práv jeho účastníků“. Z těchto dokumentů vyplývá, že celková důchodová reforma by měla být realizována nejpozději od roku 2017.

Pracovní materiál odboru MF navrhuje ukončení důchodového spoření (II. pilíře) od 1. 1. 2017, přestože může jít o poměrně jednoduchou operaci, realizovatelnou od roku 2016, formou poslaneckého návrhu dokonce již od roku 2015. Materiál MF nadhazuje 4 varianty řešení problému a neustále zdůrazňuje nutnost konzultací s experty na ústavní právo. Čiší z něj snaha o hledání komplikovaných řešení, místo jednoduchého „tahu na branku“ s využitím světové penzijní teorie a politiky. Dokonce lze i spekulovat o snaze o odložení řešení na dobu, kdy již stávající vláda nemusí existovat (volby budou nejpozději v roce 2017).

Klíčovým bodem ukončení II. penzijního pilíře je ukončení opt-outu 3 % ze mzdy. S tím počítají tři varianty návrhu MF; kromě toho je ale uvedena i nultá varianta (leč první v pořadí), podle níž se má ponechat důchodové spoření podle stávajících pravidel – přitom je argumentováno malým počtem účastníků a odhadovaným dopadem na státní rozpočet v rozsahu kolem 700 mil. Kč v roce 2014. Preference autorů materiálu je tak zřejmá – II. pilíř nerušit. Varianta č. 3, spočívající podle autorů v „ukončení důchodového spoření bez možnosti volby vypořádání prostředků účastníka“, je podle MF jen teoretická, protože by znamenala „znárodnění“ opt-outovaného pojistného. Zbývají tak varianty č. 1 a 2, které se liší tím, zda II. pilíř bude pokračovat bez opt-outu, nebo zda bude zrušen s výplatou všech prostředků klientovi – včetně peněz vyvedených z I. pilíře do konce roku 2016. Ve variantě č. 2 je tak skryto čertovo kopýtko: kdo vstoupí do II. pilíře do konce roku 2016, může si v roce 2017 nechat vyplatit vše včetně opt-outovaných 3 % ze mzdy – to je až neuvěřitelné! Autoři materiálu MF dokonce navrhuji „určitou satisfakci za rušení II. pilíře pro jeho účastníky“ – nekrátit procentní výměru starobního důchodu za dobu účasti na důchodovém spoření – podle platného zákona! I při poskytnutí této „satisfakce“ (ve skutečnosti daru) se však prý neeliminuje riziko žalob na stát týkajících se možných nároků na náhradu škody způsobenou zrušením II. pilíře!

Opakované strašení žalobami na stát je pro materiál MF typické. Žaloby ze strany např. politiků – exhibicionistů nelze samozřejmě vyloučit; ostatně již byly avizovány. Šanci na úspěch ale nemají – při odpovídající zákonné úpravě. Ta musí být jednoduchá a účinná.

Základem řešení ekonomického nesmyslu v podobě II. pilíře je ukončení opt-outu 3 % ze mzdy co nejdříve. Přitom nemusíme současně řešit problém existence důchodových fondů II. pilíře, spravovaných penzijními společnostmi. Ten se vyřeší sám – stačí umožnit ukončení smluv o důchodovém spoření ze strany klientů i penzijních společností – kdykoliv. Satisfakci za účast klienta na obírání státu formou opt-outu rozhodně platit nemusíme.

Do státního rozpočtu lze v zásadě vrátit opt-outované pojistné. Jde to sice chápat jako „znárodnění“ prostředků, které si předtím na doporučení vlády „zprivatizovali“ účastníci II. pilíře, ale řešení eliminující „tvrdost“ tohoto zpětného kroku je ve světě známé – auto-enrolment. Zákon prostě stanoví, že 3 % ze mzdy se převedou z účtů klientů do státního rozpočtu a klienti dostanou cca 4 týdny na to, aby případně požádali o setrvání ve II. pilíři včetně ponechání si těchto 3 % ze mzdy. Klient, který bude chtít mermomocí pokračovat v důchodovém spoření, by měl platit za servis státu; stejně tak by pro tento případ měl být snížen koeficient 1,2 % za každý rok pojištění při výpočtu procentní výměry starobního důchodu, aby se patřičně zohlednila příjmová struktura klientů, na rozdíl od celostátního průměru.

Patříčná novela zákona, rušící opt-out uvedeným způsobem, se vejde na 2 strany papíru; lze ji zpracovat během dvou dní. Musí se ovšem chtít.

8. 6. 2014